

“Ankara İl Emniyet Müdürlüğü emrinde polis memuru (aday) olarak görev yapmakta iken 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 56. maddesi uyarınca görevine son verilen ... .. tarafından buna ilişkin işlemin iptali istemiyle Emniyet Genel Müdürlüğüne karşı açılan dava dosyası incelenip işin gereği görüldü:

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Adaylık devresi içinde göreve son verme" başlıklı 56. maddesinde "Adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim ve staj devrelerinin her birinde başarısız olanlarla adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir." hükmüne yer verilmiştir.

Olayda, davacının görevine son verilmesine ilişkin işlemin hukuki dayanağını adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları tespit edilenlerinin ilişkilerinin kesileceğine ilişkin bu hüküm oluşturmaktadır.

Bu itibarla, söz konusu maddede yer alan "hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları" düzenlemesi uyumsuzluğun çözümünde "uygulanacak kural" niteliğindedir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Cumhuriyetin nitelikleri" başlıklı 2. maddesinde, "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." hükmüne; "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesinin son fıkrasında, "Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." hükmüne yer verilmiştir. .

Hukuk devleti, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu adaletli bir hukuk düzeni kuran bunu sürdürmekte kendini yükümlü sayan bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir. Hukuk devleti ilkesi; devletin tüm organlarının üstünde hukukun mutlak egemenliğinin bulunmasını, yasa koyucunun da her zaman Anayasa ve Hukukun üstün kuralları ile kendisini bağlı saymasını gerektirir. Bu bağlamda yasa koyucunun yasal düzenlemelerin yapılması sırasında yaparken ki takdir yetkisi, sınırsız ve keyfi olmayıp, hukuk devleti ilkeleriyle sınırlıdır.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri “belirlilik”tir. Bu ilkeye göre, kanun düzenlemelerinin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir tereddüde ve şüpheyi yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu tedbirler içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuki güvenlikle bağlantılı olup birey hangi somut eylem ve olguya hangi hukuki müeyyidenin veya neticenin bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını belirler. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. (Anayasa Mahkemesi 26.12.2013 gün ve E.2013/67, K2013/164) Hukuk devletinin unsurları, doktorinde de belirlenmiş olup, bunlardan konuyla ilgili iki tanesi “hukuki güvenlik” ve “belirlilik” ilkeleridir. Bireyin devlete güven duyması, ancak hukuki güvenliğin sağlandığı bir hukuk devleti düzeninde mümkün olabilecektir.

Hukuk devletinin unsurlarından olan “hukuki güvenlik” ilkesi gereği devlet faaliyetlerinin önceden tahmin edilebilir, öngörülebilir olması gerekmekte olup, takdir yetkisinin zorlayan ve keyfiliğe yol açacak kurallara yer vermemelidir. “Belirlilik” ilkesinin gereği ise, maddi hukuk ve usul kurallarının önceden öngörülebilir bir açıklıkta ve kişilerin haklı beklentilerini bariz şekilde berteraf etmeyecek düzenlemeler yapılmasını gerektirir.

Aksi takdirde, verilen yetkilerin sınırları belirsiz olup takdir keyfiliğe dönüşmesine neden olur ve yasanın verdiği ucu açık yetki kullanımıyla tesis edilen işlemlerin hukuki denetimi de yasa engeli sebebiyle gereği gibi yapılamaz.

Bununla birlikte; belirlilik ilkesi, yalnızca yasal belirliliği değil, daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliksel gereklilikleri karşılama koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

Kanun koyucu hukuk devletinde kamu hizmetlerinin uyum ve düzen içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla hizmeti sunan kamu görevlileri için disiplin düzenlemeleri içeren kurallar öngörebilir ve bu kurallara uyulmasını temin etmek amacıyla çeşitli disiplin yaptırımları benimseyebilir. Ancak disipline konu eylemler ile yaptırımlar arasında adil bir dengenin gözetilmesi de hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Eylem ile yaptırım arasında bulunması gereken adil denge, “ölçülülük ilkesi” olarak da adlandırılmakta ve bu ilkenin alt ilkelerini de elverişlilik, zorunluluk ve orantılılık ilkeleri oluşturmaktadır.

“Elverişlilik ilkesi”, öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, “zorunluluk ilkesi” öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olmasını ve “orantılılık ilkesi” ise öngörülen yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken orantıyı ifade etmektedir.

İtiraz konusu kuralda hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları tespit edilen aday memurlar bakımından hangi hususların memuriyetle bağdaşmayacak hal ve hareketler olduğu ya da bu hal ve hareketlerin nasıl belirleneceğine dair somut kriterler öngörülmemiştir. İdareye tanınan takdir yetkisinin somut olayın özelliğine, tespit edilen hal ve hareketin ağırlığına göre kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılması gerekmekte olup anılan kuralla buna yönelik gerekli belirleme yapılmadığından keyfi yorum ve uygulamalara olanak tanınmakta, bu nedenle ilgililer bakımından gerekli hukuki güvence sağlanamamaktadır. Yasal çerçevenin bireylerin hangi somut fiillere memuriyet görevine son verme sonucunun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine olanak tanımadığı görülmektedir.

Tüm bu hususlar ve kuralın memuriyetten çıkarılmaya yönelik ağır sonucu dikkate alındığında, bireyin kamu hizmetinde kalmasını tamamen idarenin takdirine bırakarak "keyfi" uygulamalara olanak tanıyan, , "öngörülebilirlik", "hukuki belirlilik" ve ""hukuki güvenlik", "ölçülülük", "orantılılık" şartlarını sağlamayan "hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları" tespit edilenlerin disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile memuriyetle ilişkisinin kesileceğine yönelik düzenlemenin hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı ve iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, bir davaya bakmakta olan mahkemenin, o davada uygulanacak bir yasanın Anayasaya aykırı olduğu kanısına götüren görüşünü açıklayan kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurulması gerektiğini düzenleyen 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 40. maddesinin 1. fıkrası gereğince, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Adaylık devresi içinde göreve son verme" başlıklı 56. maddesinde yer alan, "hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmıyacak durumları" ibaresinin Anayasanın 2. maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılması nedeniyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, davanın görüşülmesinin Anayasa Mahkemesince bu konuda bir karar verilinceye kadar bekletilmesine, kararın taraflara tebliğine, dosyada bulunan belgelerin onaylı bir örneğinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine, 29.11.2024 gününde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi."